

Ρένα Παπασπύρου

Βρυάξιδος 11 και Ασπασίας: Η άγνωστη όψη

18 Δεκεμβρίου 2021 – 27 Φεβρουαρίου 2022 |
Φουαγιέ Ισογείου Στέγης

Επιμέλεια έκθεσης:

Χριστόφορος Μαρίνος, Αφροδίτη Παναγιωτάκου, Γιώργος Τζιρτζιλάκης

Καλλιτέχνις της γενιάς του '70 και της αμφισβήτησης, με πλούσιο διδακτικό παρελθόν στην ΑΣΚΤ, η Ρένα Παπασπύρου παρουσιάζει στο ισόγειο της Στέγης μια ξεχωριστή εικαστική εγκατάσταση: την ανασύσταση ενός τοίχου από μια κατεδαφισμένη κατοικία στο Παγκράτι. Μπορείς να ενεργοποιήσεις την ιστορία του; Την εγκατάσταση συνοδεύει η ομότιτλη δίγλωσση έκδοση 352 σελίδων που επιμελήθηκε το Onassis Publications.

Στο ισόγειο της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση, πάνω σε έναν ειδικά διαμορφωμένο γωνιακό τοίχο τον οποίο σχεδίασε η Ρένα Παπασπύρου (γενν. 1938), έχει τοποθετήσει η ίδια διάφορες αποτοιχισμένες επιφάνειες που απέσπασε από μια ερειπωμένη μονοκατοικία. Μέχρι πρόσφατα, το κτίριο αυτό βρισκόταν επί των οδών Βρυάξιδος 11 και Ασπασίας στο Παγκράτι και σήμερα πια είναι κατεδαφισμένο. Τα τμήματα αποκαλύπτουν την αθέατη όψη των εξωτερικών τοίχων του κτιρίου, ενώ σε πολλά από αυτά διακρίνονται αποτυπώματα από τα γκράφιτι, διαστρωματώσεις και άλλα ίχνη που είχαν συσσωρευτεί στο πέρασμα των χρόνων.

Η εικαστική εγκατάσταση «Βρυάξιδος 11 και Ασπασίας: Η άγνωστη όψη» της Ρένας Παπασπύρου, σε επιμέλεια Χριστόφορου Μαρίνου, Αφροδίτης Παναγιωτάκου και Γιώργου Τζιρτζιλάκη, αποτελεί την ανασύσταση ενός τοίχου ο οποίος δεν υπήρξε ποτέ. Είναι ένα αλληγορικό έργο, που αντλεί από τον γυναικείο ψυχισμό, την παρατεταμένη ανησυχία και τη συνθήκη της κοινωνικής απόστασης που βιώνουμε όλοι τον τελευταίο καιρό.

Η διαδικασία της αποτοίχισης ξεκίνησε το 2015, διακόπηκε και ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2020. Τα περισσότερα κομμάτια αποσπάστηκαν την περίοδο του πρώτου lockdown. Όπως σημειώνει η ίδια για την εμπειρία δημιουργίας του έργου της, «αυτά τα στοιχεία του κομματιασμένου τοίχου, στοιχεία-φορείς ισχυρής εικαστικής φόρτισης, πεδία δυνητικής προβολής συνειρμικών εικόνων, συναντιούνται, συμπαρατίθενται, συνυπάρχουν και συγκροτούν έναν καινούριο, αυθαίρετο, αυτοσχέδιο άλλο τοίχο, που εισβάλλει παράλογα και απροσδόκητα και σφηνώνει μέσα σε έναν κανονικό και ήσυχο χώρο. Συμπληρωματικά –και ελπίζω όχι τόσο συναισθηματικά– να προσθέσω ότι κατά τη διάρκεια του lockdown η καθημερινή επίσκεψη στον χώρο, η αποκόλληση, η συλλογή, η καινούρια επικόλληση και η χρονολόγηση αποτέλεσαν για εμένα έναν τρόπο μέτρησης του χρόνου, μια κλεψύδρα με

άγνωστη ποσότητα άμμου. Ήταν όμως ο βασικός σκοπός της ημέρας. Από την Κυριακή 8 Μαρτίου έως την Παρασκευή 15 Μαΐου 2020.»

Όπως αναφέρουν οι επιμελητές της έκθεσης: «Απέναντι στο ραγδαία εναλλασσόμενο αστικό τοπίο της Αθήνας, η Παπασπύρου ιχνηλατεί το ασυνείδητο της πόλης, τις μνημονικές και ψυχοκοινωνικές λειτουργίες των ερειπίων της νεωτερικότητας. Η καλλιτεχνική πράξη συγχωνεύεται με την τεκμηρίωση, οι μέθοδοι με τα εκφραστικά μέσα: γλυπτική, εγκατάσταση, επιτέλεση, σχέδιο, ζωγραφική, φωτογραφία. Η πόλη είναι το εργαστήριό της. Τα σπίτια και οι τοίχοι του Παγκρατίου, της συνοικίας όπου γεννήθηκε και ζει, αποτελούν ανεξάντλητη δεξαμενή έμπνευσης και έχουν ιδιαίτερη θέση στο έργο της, που εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αναφοράς για πολλούς καλλιτέχνες σήμερα. Από το 1978 έως το 2005 δίδαξε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών και μια σειρά από καλλιτέχνες της νεότερης και νεότατης γενιάς, που διακρίνονται σήμερα, υπήρξαν φοιτητές της.»

Η εγκατάσταση της Παπασπύρου θα είναι επισκέψιμη από 18 Δεκεμβρίου 2021 έως 27 Φεβρουαρίου 2022 και συνοδεύεται από μια σημαντική ομότιτλη δίγλωσση έκδοση 352 σελίδων που ετοίμασε το Onassis Publications σε επιμέλεια Χριστόφορου Μαρίνου, Αφροδίτης Παναγιωτάκου, Γιώργου Τζιρτζιλιάκη και σχεδιασμό του Grid Office και φωτογραφίες του Νίκου Αλεξόπουλου. Η έκδοση αποτελεί μια επισκόπηση των αποτοίχισεων της Ρένας Παπασπύρου. Συμπληρώνεται με κείμενα και συζητήσεις της ίδιας, του Γιώργου Κραββαρίτη, του Χριστόφορου Μαρίνου, της Αφροδίτης Παναγιωτάκου και του Γιώργου Τζιρτζιλιάκη και διατίθεται στο ισόγειο της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση και σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία.

Συντελεστές:

Διοργάνωση έκθεσης: Ίδρυμα Ωνάση

Επιμέλεια έκθεσης: Χριστόφορος Μαρίνος, Αφροδίτη Παναγιωτάκου, Γιώργος Τζιρτζιλιάκης

Συντονισμός: Μαρία Βασαριώτου

Αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, φωτισμός, επίβλεψη κατασκευής: Μαρία Μανέτα

Μεταφορά: Artlock

Ευχαριστίες για την τεχνική υποστήριξη στους: Κώστα Βαλατσό, Δημήτρη Σκουρογιάννη

Οργάνωση και εκτέλεση παραγωγής: Cultoria

Λίγα λόγια για τη Ρένα Παπασπύρου

Η Ρένα Παπασπύρου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1938. Σπούδασε ζωγραφική και ψηφιδωτό στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας (1956-63) και συνέχισε τις σπουδές της στο ψηφιδωτό στην École nationale supérieure des Beaux-Arts στο Παρίσι (1964-66) ως υπότροφος της γαλλικής κυβέρνησης και του Εθνικού Οργανισμού Ελληνικής Χειροτεχνίας.

Εκπρόσωπος της εννοιολογικής ζωγραφικής, η Παπασπύρου έχει διερευνήσει εξαντλητικά τις δυνατότητες της ύλης και του σχεδίου. Χρησιμοποιεί ευρεθέντα και readymade υλικά (ξύλα, λαμαρίνες, ασφαλτό, μωσαϊκά πλακάκια), προερχόμενα αποκλειστικά από τον αστικό χώρο –το «τοπίο της πόλης», όπως η ίδια το ονόμασε το 1980–, καθώς και την τεχνική της αποτοίχισης, για να επισημάνει τα διάφορα «επεισόδια» που φέρει πάνω της μια επιφάνεια, αλλά και τις συνειρμικές εικόνες –«εικόνες στην ύλη»– που γεννιούνται κατά τη θέασή τους.

Το 1966 πραγματοποίησε την πρώτη ατομική της έκθεση στο La Maison des Beaux-Arts στο Παρίσι, όπου παρουσίασε μια σειρά από ψηφιδωτά. Την ίδια χρονιά, επέστρεψε στην Αθήνα και τον Μάιο του 1967 έκανε έκθεση με τα ψηφιδωτά της στην γκαλερί Astor. Έχοντας ως στόχο τον όγκο, ενσωμάτωνε στα ψηφιδωτά της μεγάλα κομμάτια υαλόμαζας, θραύσματα μπουκαλιών, κεραμίδια και μέταλλα. Τα επόμενα χρόνια, πειραματίστηκε και με άλλες ύλες, όπως τούβλα, κεραμίδια και πλαστικό.

Το 1977 παρουσίασε στην Αίθουσα Τέχνης «Δεσμός» τα *Επεισόδια στην ύλη* (επεμβάσεις με μολύβι σε μεταχειρισμένα ξύλα), μια ενότητα η οποία προήλθε από τις παρατηρήσεις των παραμορφώσεων που προκαλούν οι σκιές των αντικειμένων τη νύχτα στην οροφή και στους τοίχους, κάτι που την οδήγησε να εντοπίσει τη μορφολογική αυτοτέλεια της υλικής επιφάνειας.

Την ίδια χρονιά, πραγματοποίησε τις πρώτες αποτοιχίσεις, τις οποίες παρουσίασε το 1978 στην ομαδική έκθεση *Πρωτοπορία και Πειραματισμός*, στη Μόντενα της Ιταλίας. Στις 15 Οκτωβρίου 1979, στην οδό Στίλπωνος 7 στο Παγκράτι, πραγματοποίησε τη δράση *Επισήμανση – Χώρος προέλευσης – Αποτοίχιση*, γνωστή και ως *Στίλπωνος 7*, η οποία ολοκληρώθηκε το ίδιο βράδυ με έκθεση στον «Δεσμό».

Από το 1980 και μετά, το ενδιαφέρον της Παπασπύρου στράφηκε στην παράθεση διαφορετικών υλών, στη χρωματική ποικιλία και στους όγκους των υλικών επιφανειών πάνω στις οποίες δουλεύει. Στην τρίτη ατομική της έκθεση στον «Δεσμό», το 1982, παρουσίασε τα *Δειγματολόγια από το τοπίο της πόλης* και τη σειρά *Γεωγραφίες*, που ουσιαστικά εγκαινίασε την ευρύτερη ενότητα *Εικόνες στην ύλη*. Το 1983 εκπροσώπησε την Ελλάδα στη 17η Μπιενάλε του Σάο Πάολο. Στα τέλη του 1985 παρουσίασε στο Dracos Art Center τα *Μαγικά Δωμάτια*. Το καλοκαίρι του 1986, η Παπασπύρου ξεκίνησε την αποτοίχιση ενός καμένου σπιτιού στα Μελίσσια Αττικής. Από εκεί προέκυψε η σειρά *Baalbeks*, την οποία πρωτοπαρουσίασε το 1988, στο πλαίσιο της ομαδικής έκθεσης *4 κριτικές θεωρήσεις*, στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης «Ιλεάνα Τούντα». Το 1989 ξεκίνησε να σχεδιάζει μια εγκατάσταση με μωσαϊκά πλακάκια που εκτέθηκε αργότερα, το 1994, στην ατομική έκθεση *Συνειρμικές Εικόνες*, στην γκαλερί «Κρεωνίδης». Στην ίδια γκαλερί, το 1990, παρουσίασε την ενότητα *Φωτιές στην πόλη – Πολυεικόνες*, με τρεις συνιστώσες: την επιφάνεια του τοίχου, το ηλεκτρικό φως και αναφορές στον εικαστικό χειρισμό της φωτιάς στο έργο *Η πυρπόληση του ανακτόρου Σάντζο* του Χέιτζι Μονογκατάρι Εμάκι.

Τα επόμενα χρόνια, μέσα από τη συνεργασία της με την «Γκαλερί 7», η Παπασπύρου συνέχισε τις αποτοιχίσεις, ενώ πειραματίστηκε και με την ψηφιακή επεξεργασία των εικόνων στην ύλη, όπως στο ψηφιακό έργο *Ο πραγματικός χρόνος* (1996), με το οποίο επιχείρησε να διερευνήσει πόσες εικόνες μπορούν να προκύψουν πάνω στην ίδια επιφάνεια με διαφορετική σύνδεση σημείων. Το 2001 παρουσίασε στην «Γκαλερί 7» την εγκατάσταση *Ο Τοίχος*, μια νέα εκδοχή της οποίας εκτέθηκε το 2002 στο Αλατζά Ιμαρέτ στη Θεσσαλονίκη. Το 2004, σε διοργάνωση της γκαλερί gazonpouge, παρουσίασε στον χώρο «Β.Δ. Σήμα» τη βιντεοπροβολή *Αστερισμοί*, με εικόνες ψηφιακά σχεδιασμένες επάνω σε σκαναρισμένη μωσαϊκή πλάκα. Το 2006 παρουσίασε στην γκαλερί gazonpouge μια μεγάλη εγκατάσταση, με τίτλο *Η απόλυτη ορατότητα με τυφλώνει*. Το 2009 πραγματοποίησε την πρώτη της αναδρομική έκθεση, με τίτλο *Flashback*, στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη Θεσσαλονίκη. Τον Ιούνιο του 2010, στο πλαίσιο αισθητικής πλαισίωσης της Αττικό Μετρό, τοποθετήθηκε στον Σταθμό «Χαλάνδρι» ένα μεγάλο έργο της, με τίτλο *Εικόνες στην ύλη*. Το 2011, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Αθήνας διοργάνωσε την έκθεση *Φωτοτυπίες απευθείας απ' την ύλη 1980-81*. Την ίδια χρονιά, συμμετείχε στην 3η Μπιενάλε της Αθήνας «ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ». Το 2018, το Σπίτι της Κύπρου φιλοξένησε τις *Κλίμακες*, μια νέα ενότητα έργων με θέμα τη σκάλα.

Η Παπασπύρου έχει αφήσει πίσω της σημαντικό διδακτικό έργο. Εργάστηκε αρχικά ως βοηθός και επιμελήτρια στην έδρα Ζωγραφικής της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ (1970-77) και, στη συνέχεια, από το 1978 δίδαξε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Διατέλεσε διευθύντρια του Γ' Εργαστηρίου Ζωγραφικής (1993-2005) και έγινε έτσι η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια της ΑΣΚΤ που διεύθυνε Εργαστήριο. Από το 2006 είναι Ομότιμη Καθηγήτρια της ΑΣΚΤ. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα.

Πληροφορίες

Φουαγιέ ισογείου Στέγης

18 Δεκεμβρίου 2021 – 27 Φεβρουαρίου 2022

Ημέρες και ώρες κατά τη διάρκεια των εορτών:

Σάββατο 18, Κυριακή 19, Τρίτη 21, Τετάρτη 22, Πέμπτη 23,

Κυριακή 26 – Πέμπτη 30 Δεκεμβρίου 2021,

Σάββατο 1 – Δευτέρα 3 Ιανουαρίου 2022 | 19:00-23:30

Ημέρες και ώρες από Τετάρτη 5 Ιανουαρίου 2022: κάθε εβδομάδα Τετάρτη έως Κυριακή | 19:00 – 23:30

Είσοδος ελεύθερη με δελτίο εισόδου. Οι κάτοχοι εισιτηρίων για εκδήλωση της Στέγης της ίδιας ημέρας μπορούν να επισκεφτούν την εγκατάσταση με το εισιτήριό τους.

Λόγω περιορισμένης χωρητικότητας βάσει των προληπτικών μέτρων της Πολιτείας ενάντια στον κορωνοϊό, ο αριθμός των επισκεπτών είναι περιορισμένος. Τηρείται σειρά προτεραιότητας.

Με την υποστήριξη:

ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Ακολουθώντας τις οδηγίες της Πολιτείας και στο πλαίσιο των προληπτικών μέτρων για την εξάπλωση του κορωνοϊού, η είσοδος στους χώρους της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση επιτρέπεται μόνο με την επίδειξη πιστοποιητικού εμβολιασμού (τουλάχιστον 14 ημερών) ή νόσησης (έως 3 μήνες από τη διάγνωση).

Για την ταυτοποίηση στοιχείων, θα χρειαστεί να έχετε μαζί σας ταυτότητα ή διαβατήριό. Ο έλεγχος των πιστοποιητικών πραγματοποιείται από ειδικά εξουσιοδοτημένο εκπρόσωπο με σάρωση του σχετικού κωδικού QR, μέσα από την ειδική ηλεκτρονική εφαρμογή "CovidFreeGr". Στη Στέγη, προτεραιότητά μας είναι η ασφάλεια όλων.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Η χρήση μάσκας είναι υποχρεωτική σε όλους τους χώρους της Στέγης.

Διατίθενται συσκευές για απολύμανση χεριών σε όλους τους χώρους.

Το βεστιάριο και το μπαρ του ισογείου (Liquid bar) θα παραμείνουν κλειστά.

Παρακαλούμε να ακολουθείτε τις υποδείξεις του προσωπικού ασφαλείας και εξυπηρέτησης του κοινού κατά την είσοδο και έξοδό σας από τις αίθουσες.

Η Στέγη έχει δικαίωμα να ζητήσει την απομάκρυνση από τον χώρο της εκδήλωσης κατόχου εισιτηρίου που δεν συμμορφώνεται με τα προαναφερόμενα μέτρα και τους κανονισμούς.

Στο υπόγειο parking κατεβαίνουν μόνο οι οδηγοί των οχημάτων. Η χρήση μάσκας είναι υποχρεωτική.

<https://www.onassis.org/el/whats-on/vryaxidos-11-and-aspasias-images-behind-matter-rena-papaspyrou>

Επίσημος Χορηγός Αερομεταφορών
Official Air Carrier Sponsor

Χορηγοί Επικοινωνίας
Media Sponsors

EPT

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΠΡΩΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
91.6 • 105.8
ΕΚΔΗΚΤΙΚΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

2ο
103.7
ΔΕΥΤΕΡΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ATHENS
ROCK!
96.9

101.3^{FM}
δίσση
Ταχυνός εθν.

monopoli.gr

naftemporiki.gr

CLICKATLIFE

parallaxi
www.parallaximag.gr

εξώστης
www.exostispress.gr

in2life.gr

96.3
red

Με την υποστήριξη
Supported by

αθηνόγραμμα

Χορηγός Φιλοξενίας
Hospitality Sponsor

Επίσημος Ιατρικός υποστηρικτής
Medical Cover

